

"התמרון היבשתי הרביזרועי לנוכח אתגרי העתיד" - קריאה ביקורתית

חשיבות המאמרים היא בעצם השיח המחודש בנושא התמרון הרביזרועי והשאיפה להכרעה, כמו גם ניתוח הסביבה האסטרטגית ויכולות האויב. עם זאת, נדרש להעמיק עוד יותר כדי לייצר "תיאוריית ניצחון חדשה" שלאורה ניתן יהיה לקדם את מאמצי בניין הכוח. **תגובה למאמרם של אל"ם (מיל') פרופ' גבי סיבוני ואל"ם (מיל') יובל בזק, "התמרון היבשתי הרביזרועי לנוכח אתגרי העתיד", מערכות 484, עמ' 38**

על פניו, נראה שהאסטרטגיה המוצעת של תמרון רביזרועי עם "תנועה מהירה לקווי הסיום בעומק וטיהור המרחב לאחור" מתאימה יותר למלחמת לבנון השנייה מאשר למלחמה עתידית, שבה יציג כנראה היריב יכולות אחרות לחלוטין.¹ בולטת בהיעדרה התייחסות ליכולת לחימה והכרעה בשטח אורבני צפוף, המהווה מרכז כובד אסטרטגי ואופרטיבי ברור של היריב האסימטרי ונדבך מרכזי בתפיסת הלחימה שלו. הקושי השני נמצא בפער התטאורטי של תפיסת התמרון המוצגת במאמר, המשליך על מסקנותיו. דוגמה לכך ניתן לראות בהגדרה של עקרונות התמרון המשולב, "השאיפה להרוג את האויב ממרחק גדול ככל האפשר, ואם ניתן, עוד בטרם הוא הצליח לאיים עלינו. והשאיפה להשתמש באש מסייעת כדי לאפשר את תנועת ההתקרבות אל האויב תוך הסחתו וריטוקו".² הגדרה זו חוזרת על עקרון ה"השמדה" הקלאוסיציני, שהגיע לנקודת השבר במלחמת העולם הראשונה.³ המוקד האופרטיבי של התמרון הממוכן והגישה העקיפה שהציגו פולר ולידל הארט לאחר אותה מלחמה - ורלוונטיים גם היום - נמצאים בממד הפסיכולוגי ולא בהשמדה. שילוב של מהירות התנועה עם כוח האש - כוח המחץ - לעבר עורף האויב, הוא זה היוצר את אפקט ההלם שנועד לשבש, לשתק ולמוטט את כוחותיו ולהביא להכרעתו.⁴ דיוק בנקודה זו חשוב עוד יותר בעידן הנוכחי, כאשר שליטת מערכות המידע והאש בשדה הקרב מצמצמת את תפקידו של התמרון ומעבירה חלקים מתפקידיו לכוח האש.

סדרת המאמרים מציבה את התמרון היבשתי הרביזרועי במוקד הלחימה של צה"ל בשנת 2030. הכותבים מנתחים את הסביבה האסטרטגית ואת מפת האיומים, ומציעים מתווה ומפת דרכים כדי להחזיר את התמרון לצבא היבשה, במטרה להסיר במהירות את האיומים מעל העורף ולהכריע את המערכה הצבאית. חשיבותם של המאמרים היא בניתוח המעמיק של הסביבה האסטרטגית שבה יהיה על צה"ל להילחם, ובעיקר בקידום החשיבה והשיח על תמרון והכרעה בצה"ל. עם זאת, קריאה ביקורתית מעלה קשיים מהותיים.

על פניו, נראה שהאסטרטגיה המוצעת של תמרון רביזרועי עם "תנועה מהירה לקווי הסיום בעומק וטיהור המרחב לאחור" מתאימה יותר למלחמת לבנון השנייה מאשר למלחמה עתידית, שבה יציג כנראה היריב יכולות אחרות לחלוטין

הקושי הראשון טמון בקשר בין האסטרטגיה הנבחרת של תמרון יבשתי ובין האיום הצפוי, המוגדר בהכללה במאמר על-ידי שלושה מאפיינים:

1. כיבוש שטחים בתוך ישראל לצורך שחיקת המתקפה הצה"לית.
2. תקיפה משולבת (אש עם לוחמה אלקטרונית וסייבר) נגד מרכזי הכובד בעורף האסטרטגי הישראלי, לצורך שיבוש הגיוס וניוד עתודות.
3. פגיעה מתמשכת בעורף האזרחי שמטרתה לשחוק את כושר העמידה והאיתנות של החברה הישראלית.

סא"ל (בדימוס) דן שאון, דוקטורנט בתחומי ביטחון ואסטרטגיה, אוניברסיטת בר-אילן

המערכה הרב־ממדית מול הדוקטרינה של קרב אוויר-יבשה משולב

לטעמי, המיקוד ביבשה והיעדרה של "תיאוריית ניצחון חדשה" הם בעייתיים. הכוונה לאותה מסגרת חשיבתית כוללת, המשותפת לכל הזרועות והגופים בצבא ובדרג המדיני, ומסבירה איך המלחמה הבאה תיראה, איך עומדים לנצח בה ומה התפקידים והמשימות של כל הגופים הרלוונטיים.⁵ יתרה מכך, הדיון בתמרון יבשתי רב־זרועי כבסיס לניצחון אינו משקף את השיח האסטרטגי המוביל כיום בעולם.

החשיבה הרוסית ממוקדת במערכה א־סימטרית עקיפה, שנועדה לנצל את חולשות המערב לקידום אינטרסים מדיניים במחיר נמוך ובסיכון מזערי

השיח המרכזי של צבא ארצות־הברית עוסק כיום במערכה הרב־ממדית (Multi-Domain Operation), שנועדה להחליף את הדוקטרינה של קרב אוויר-יבשה משולב (AirLand Battle). עיקרה של החשיבה החדשה הוא תכלול יכולות - קינטיות ולא־קינטיות - במסגרת אופרטיבית רחבה ורב־ממדית (אוויר, יבשה, ים, חלל וסייבר). החשיבה נועדה להתמודד עם מערכות הגנה רב־שכבתיות למניעת גישה ושלילת שטח (A2/AD - Anti-Access/Area Denial), שמציבים יריבים שווי עוצמה, כמו רוסיה וסין.⁶

התפיסה החדשה מבוססת טכנולוגיה, והדגש הוא על תכלול יכולות במערכה חוצת־ממדים, שנועדה ליצור מספר

רב של דילמות ליריב כדי לפתוח חלון הזדמנויות לביצוע תמרון רב־ממדי. ניתן להבחין בגישה זו שבה התמרון הקרקעי אינו עומד בפני עצמו, והפעלתו מותנית בהצלחת השלב הראשון של הבקעה ובפירוק מערכי ההגנה הרב־שכבתיים של האויב.⁷

מן העבר השני, התפיסה הרוסית המובילה כיום עוסקת במלחמת הדור החדש NGW- New Generation Warfare המכונה גם "דוקטרינת גרסימוב".⁸ החשיבה הרוסית ממוקדת במערכה א־סימטרית עקיפה, שנועדה לנצל את חולשות המערב לקידום אינטרסים מדיניים במחיר נמוך ובסיכון מזערי. הדגש הוא על גישה עקיפה ולוחמת מידע מתמשכת ומתוחכמת - בתחומים טכנודיגיטליים (פגיעה בתשתיות ויכולת פיקוד ושליטה) ופסיכו־קוגניטיביים (ערעור המורל והאמון במנהיגות ובפיקוד). אלה יגיעו עם מאמצים דיפלומטיים וכלכליים, הפעלת אופוזיציה פנימית, כוחות מוסווים ויחידות מיוחדות (לדוגמה, ספצנאז).⁹ מלחמת הדור החדש חוסה תחת ההרתעה הגרעינית הרוסית, ומנצלת יכולות קינטיות מתקדמות כמו טילים מהירים ופצצות מדויקות למניעת גישה ושלילת שטח, ולתקיפה מדויקת של מטרות איכות בשדה המערכה (תשלובת מודיעין-מהלומה). ואולם הרעיון המרכזי הוא שליטה בתגובות היריב באמצעות לוחמת מידע מתוחכמת (מבצעי השפעה) בכל הרמות, כאשר היחס הרצוי בין האמצעים הצבאיים לאלו הלא־צבאיים עומד על 1 ל־4.¹⁰ הכוונה היא לצמצם עד כמה שניתן את הצורך בעימות צבאי גדול ולהפעיל, אם נדרש, כוחות סדירים בסיום המערכה כדי לממש הישגים של אמצעים אחרים.

המערכה היבשתית העתידית

ניתן להדגיש כמה עקרונות ברורים של המערכה היבשתית העתידית:
א. המערכה חייבת להיות רב־ממדית. לא ניתן יותר לנצל במלחמה על־ידי הצטיינות בממד אחד כמו תמרון יבשתי או שליטה באש, וגם השילוב ביניהם לבדו אינו מספיק.
ב. צריך לנהל מלחמת מידע ולנצח בה.

חשיבותה אינה פחותה מהכרעה ביבשה או באוויר. חשוב לשים לב לתפיסה הרוסית המטשטשת את הגבול בין מצבי שלום ומלחמה, ומנהלת מלחמת מידע באופן שוטף כל הזמן, וכשלב הכנה למערכה קרקעית. דגש מיוחד ניתן לבניית לגיטימציה להפעלת הכוח, לפני ותוך כדי המערכה - פנימית וחיצונית.

ג. חייבת להיות יכולת להשיג הכרעה קרקעית בשטח אורבני צפוף בזמן קצר.

ד. בתחום הטכנולוגי, חיוני להשיג שרידות בשדה הקרב העתידי לצד יכולת סגירת מעגלי ירי למטרות מזדמנות, בזמן חשיפה קצר של הדרג הקדמי הלוחם ברמת הגדוד והפלוגה.
ה. ברמה הארגונית, עוצבת היסוד במלחמה הרב־ממדית היא צוות קרב משימתי. נכון יהיה להסב חטיבות סדירות חד־חיליות לצק"חים, המתוגברים ביכולות מודיעין, שליטה ואש - כפי שהן אמורות לפעול במלחמה. התרומה המיידית של מהלך מסוג זה תהיה בשיפור המקצוענות והמוכנות של הלוחמים ושדרת הפיקוד למלחמה, ובעיקר בפיתוח תפיסת הפעלה וידע שכרגע אינו קיים.¹¹

ברמה הארגונית, עוצבת היסוד במלחמה הרב־ממדית היא צוות קרב משימתי. נכון יהיה להסב חטיבות סדירות חד־חיליות לצק"חים, המתוגברים ביכולות מודיעין, שליטה ואש - כפי שהן אמורות לפעול במלחמה

חשיבות המאמרים היא בעצם השיח המחודש בנושא התמרון הרב־זרועי והשאיפה להכרעה, כמו גם ניתוח הסביבה האסטרטגית ויכולות האויב. עם זאת, נדרש להעמיק עוד יותר כדי לייצר "תיאוריית ניצחון חדשה" שלאורה ניתן יהיה לקדם את מאמצי בניין הכוח, מול אויב מתוחכם הפועל בסביבה מורכבת וקטלנית במיוחד, שאליה כיוונו הכותבים.

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

